

یادداشت

شعرِ تر، خاطرِ حزین

خالد توکلی - جامعه‌شناس

یکی از ویژگی‌های جهان مدرن، آن است که بیش از هر زمان دیگر، محیط زیست را تخریب کرده و می‌کند. به همین دلیل و در واکنش به این وضعیت، نهادهای ملی و بین‌المللی، دولتی و غیردولتی به بهانه‌های مختلف برای حفاظت از طبیعت و منابع طبیعی، کنفرانس‌ها و برنامه‌های متعددی را برگزار و اجرا می‌کنند. هدف اصلی بسیاری از این کنفرانس‌ها، اعتراض به سیاست‌ها و برنامه‌هایی است که اجرائی شدن آنها موجب تخریب و آلودگی منابع طبیعی می‌شود، همچنین آگاهی‌بخشی در مورد خطراتی که به طور مداوم، محیط زیست را تهدید می‌کند، تلاش برای تدوین یک دستورالعمل بلندمدت به‌منظور عدم تکرار اشتباهات گذشته، بازیابی اکوسیستم‌های طبیعی و بازسازی طبیعت و محیط زیست. در ایران، وضعیت محیط زیست، بحرانی‌تر از همیشه است و آثار و پیامدهای زیانبار آن، زندگی اجتماعی و اقتصادی مردم را تحت تأثیر قرار داده است. بسیاری از کلان‌شهرها و حتی شهرهای بزرگ، هوای آلوده و ناسالم دارند؛ نتایج حاصله از مطالعه و مقایسه کیفیت هوای تهران در سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۳ نشان می‌دهد که تنها یک روز و در سال ۱۳۹۲، کیفیت هوا در شرایط خوب بوده و در سایر سال‌ها هیچک از روزهای سال در شرایط خوب (پاک) قرار نداشته است.

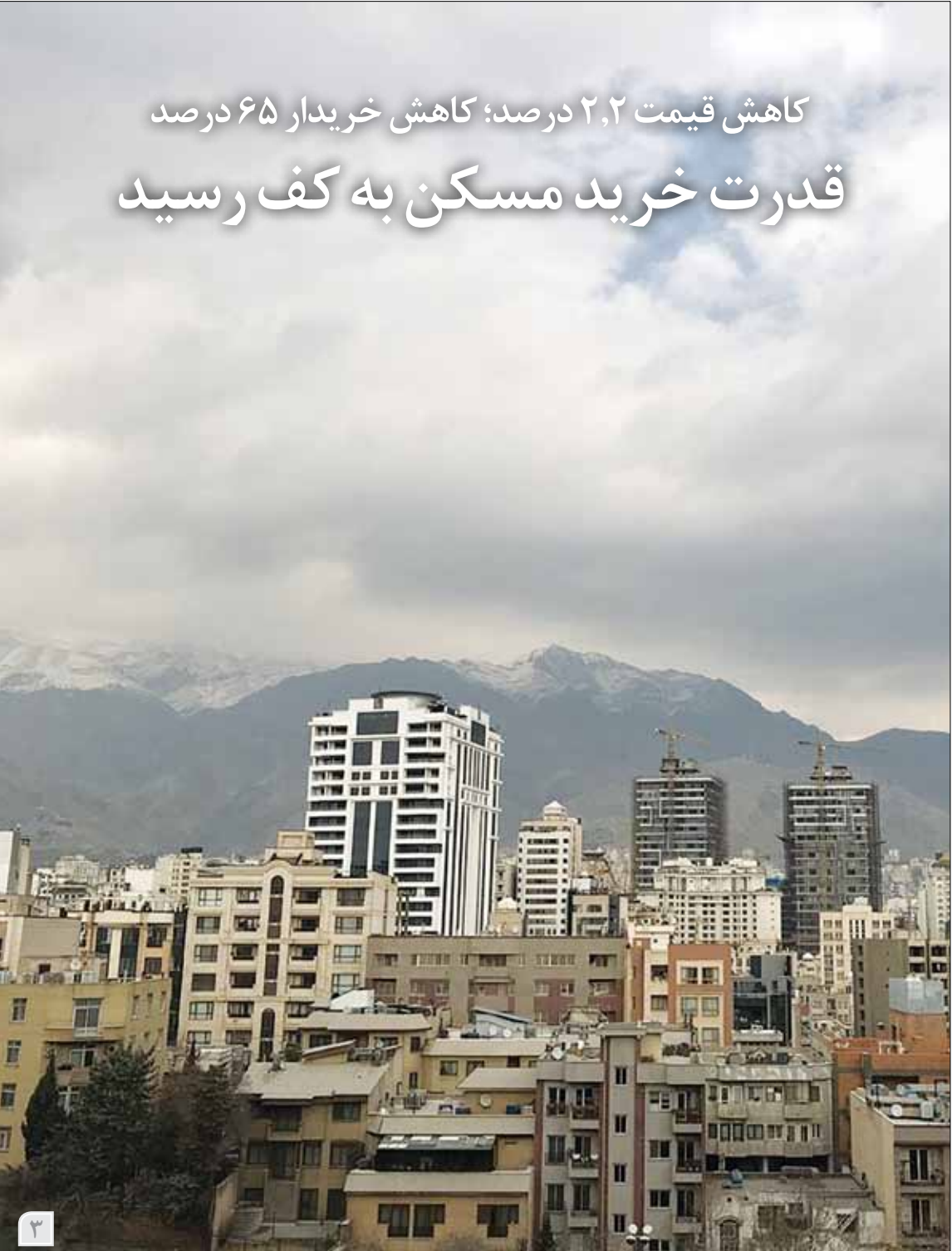
ادامه در همین صفحه

فرصت امروز

برای کسب وکار آفرینی

کاهش قیمت ۲٫۲ درصد؛ کاهش خریدار ۶۵ درصد

قدرت خرید مسکن به کف رسید

شعرِ تر، خاطرِ حزین

رسانه‌ای چندانی نداشته‌اند. آنچه در بالا مورد اشاره قرار گرفت، مشتی از خروارها تخریبی است که در محیط زیست کشور روی داده و تاکنون نه‌تنها برای توقف آنها، کاری جدی صورت نگرفته است، بلکه روزبه‌روز شاهد تخریب بیشتر منابع زستی و طبیعی در اقصی نقاط کشور هستیم. با این اوضاع و احوال و این بحران عظیم، پرسشی که پیش می‌آید، این است که چرا بحران محیط زیست به دغدغه مردم، مسئولان و روشنفکران تبدیل نشده است؟

۲- در سال‌های پس از جنگ جهانی دوم که توسعه به ارمان اجتماعی بسیاری از کشورها تبدیل شد، موضوع «محیط زیست» جایگاه چندانی در آن نداشت. به‌تدریج که مخاطرات و آسیب‌های رویکردهای توسعه اقتصادی آشکار شد، طرفداران حفظ محیط زیست، جنبش‌های اجتماعی متعددی را در کشورهای مختلف سازمان‌دهی کردند و در نهایت توانستند نهادهای بین‌المللی و دولت‌ها را

وادر به رعایت استانداردهایی کنند که بنا بر آن، حفاظت از محیط زیست در اولویت باشد. به عبارت دیگر، در تعریف توسعه به‌تدریج این باور قوت گرفت که توسعه نباید توانایی نسل‌های آینده برای تأمین نیازهایشان را به خطر اندازد. همچنین این باور مورد قبول همگان قرار گرفت که اگر رشد اقتصادی همراه با آلودگی هوا، آب و خاک باشد، پایدار نخواهد بود. علاوه بر این، در نتیجه تلاش‌های نهادهای مدنی و روشنفکران، تعریف توسعه نیز دچار تغییر و تحول شد؛ تا جایی که امروزه یکی از شاخص‌های اصلی «توسعه پایدار» به حداقل رساندن آسیب به محیط زیست، حفظ منابع برای نسل‌های آینده و استفاده صحیح از منابع با رعایت مسائل زیست محیطی است. در واقع در توسعه پایدار، جنبه‌های مختلفی مورد توجه قرار گرفته است: جنبه اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی. به همین دلیل، نظریه‌پردازان توسعه پایدار تلاش کردند دو اصل ناسازگار، یعنی حفاظت از محیط زیست و رشد اقتصادی را به یکدیگر پیوند دهند و در نهایت، رشدی ارزشمند شناخته شد که موجب از دست رفتن محیط زیست نشود.

تعریف توسعه در ایران و آنچه در میان روشنفکران و در میان عامه مردم دارای اعتبار و مقبولیت است، بیش از آنکه به توسعه پایدار شجاعت و همانندی داشته باشد، بیشتر به رشد و توسعه اقتصادی نزدیک است. این برداشت از توسعه مانع از آن شده است تا توجه به محیط زیست به مطالبه اساسی مردم تبدیل شود. در بخش عمده‌ای از برنامه‌های توسعه که بیش از ۷۰ سال از عمر آن می‌گذرد، حفاظت از محیط زیست در اولویت نیست و عمدتا رشد اقتصادی، مبنای تدوین این برنامه‌ها بوده است. اگر چه مبنا و معنای توسعه، به‌ویژه پس از سال ۲۰۰۰ دستخوش تحول ساختاری شده است، اما آنچه در برنامه‌های مختلف توسعه در کشور دیده می‌شود، دغدغه اصلی آن، حداکثر رشد و توسعه اقتصادی است که برای دستیابی به آن باید هزینه‌های کلان صرف شود. نیروی کار اختصاص یابد و در صورت لزوم، محیط زیست نیز در خدمت

روند نزولی بورس تهران برای پنجمین روز کاری ادامه یافت

ریزش بورس با طعم فلزات

فرصت امروز: بورس تهران در معاملات پنجمین روز زمستان شاهد ریزش بیش از ۱۵ هزار واحدی شاخص کل با لیدری فولاد بود تا روند کاهشی نماگرهای بورسی در هفته نخست دی ماه همچنان تداوم داشته باشد. پس از آنکه شاخص کل بورس تهران، سطح ۲۰۲ میلیونی را در معاملات روز دوشنبه از دست داد، ۱۵ هزار و ۷۲۱ واحد دیگر در جریان دادوستدهای روز سه شنبه...

موافقت‌نامه تجارت آزاد ایران با اتحادیه اقتصادی اوراسیا نهایی شد

فرصت تجارت آزاد با اوراسیا

فرصت امروز: پس از کاهش قابل توجه مبادلات تجاری ایران با کشورهای آسیای میانه در زمان همه گیری کرونا، میزان تجارت ایران با این کشورها بار دیگر افزایش یافته و با شیب آرامی در حال رشد است. در همین حال، اولین موافقت‌نامه تجارت آزاد ایران با اتحادیه اقتصادی اوراسیا نیز این هفته در حاشیه اجلاس سرران اتحادیه اقتصادی اوراسیا در سنت پترزبورگ روسیه امضا شد. این موافقت‌نامه تجارت آزاد، اولین و کامل‌ترین موافقت‌نامه تجاری ایران است که پس از گذشت بیش از سه سال و انجام بیش از ۳۰ دور مذاکره، در روز دوشنبه ۴ دی ماه در حاشیه اجلاس سرران اتحادیه اقتصادی اوراسیا در سن پترزبورگ به امضای وزیر صمت و وزیران تجارت پنج کشور عضو این اتحادیه رسید. با امضای سند نهایی توافق‌نامه تجارت آزاد، ۸۷ درصد ک تعرفه کالاهای تجاری ایران و اتحادیه اقتصادی اوراسیا صفر می‌شود.

اتحادیه اقتصادی اوراسیا (شامل کشورهای روسیه، ارمنستان، قزاقستان، قرقیزستان و بلاروس) با ۱۸۲ میلیون نفر جمعیت و واردات ۳۸۸ میلیارد دلاری از جهان، بازار بزرگی در نزدیکی ایران محسوب می‌شود و با امضای موافقت‌نامه تجارت آزاد ایران با اتحادیه اقتصادی اوراسیا، امکان استفاده حداکثری از این پتانسیل و بازار بزرگ برای ایران فراهم شده است. این اتحادیه در سال ۲۰۱۵ میلادی تشکیل شد و ایران نیز از سال...

۲

کدام خودروها در سال آینده باید مالیات بدهند؟

واردات ۴۳۸۶ دستگاه خودرو در ۹ ماهه امسال

۴

مدیریت و کسب‌وکار

شیوه مناسب ارتقای شغلی در سازمان‌ها و کسب و کارها

آیا کسی را سراغ دارید که دوست داشته باشد برای همیشه در یک جایگاه و موقعیت شغلی به کارش ادامه دهد؟ معمولاً کارمندانی که با سختی در مصاحبه استخدامی قبول می‌شوند، بعد از مدتی انتظار دارند پست سازمانی‌شان ارتقا پیدا کند. خارج از ساختار سازمانی نیز این اتفاق به چشم می‌خورد. مثلاً بازیگری که در ابتدای راه نقش‌های جزئی را ایفا می‌کند، به مرور زمان انتظار دارد پیشنهادات بزرگ از راه برسند. کافی است به تجربه شخصی‌تان مراجعه کنید تا به خوبی اهمیت ارتقای شغلی را درک کنید. وقتی شما در سازمانی کار می‌کنید که برنامه‌ای دقیق برای ارتقای شغلی کارمندانش دارد، به مرور زمان انگیزه آدم برای یادگیری مهارت‌های تازه و تبدیل شدن به گزینه‌ای مناسب جهت تصدی پست‌های بالاتر افزایش پیدا می‌کنند. فکر می‌کنم حالا سعی و تلاش بی‌پایان کارمندان در برندهای بزرگ به سوی یادگیری مهارت‌های متعدد را درک...

۸

حفاظت از محیط زیست نبود. برای نمونه اگر به رویکردها و موضع‌گیری‌های «ترامپ» در مورد نهادهای بین‌المللی و ملی دولتی و غیردولتی نگاهی داشته باشیم، می‌بینیم که با آنها زاویه داشت و بخش مهمی از مصوبات دولت‌های قبل از خود را در این زمینه نه تنها اجرا نکرد، بلکه آنها را متسخر و تقبیح نیز می‌کرد. وی در یک روز سرد زمستانی، نظریه گرمایش زمین و تغییرات اقلیمی را به باد تمسخر می‌گرفت و توثیت می‌کرد: «گرمایش زمین کجاست؟» «ترامپ» با این نهادها چه مشکلی داشت؟ مشکل وی صرفاً این بود که این اصول لزوم‌آور را با رشد اقتصادی و منافع ملی در تعارض می‌دید و از آنجایی که از دیدگاه وی و ناسیونالیست‌ها، اولویت باید با منافع ملی باشد، با افتخار از پایبندی به تعهدات و اصول قوانین بین‌المللی در حوزه محیط زیست امتناع می‌ورزید. نکته قابل توجه، آن است که ایالات متحده آمریکا، یکی از عوامل اصلی انتشار گازهای گلخانه‌ای است که نقش عمده‌ای در آلودگی هوا دارند.

سیاست توسعه در ایران به‌شدت تحت تأثیر ناسیونالیسم ایرانی است. پرسش اساسی «عباس میرزا» که ناسیونالیسم ایرانی بر آن مبتنی است، پرسش از چرایی علل انحطاط و عقب‌ماندگی ایران است. در پاسخ به این پرسش است که سیاست توسعه در ایران شکل می‌گیرد و صنعتی‌سازی و رشد اقتصادی اولویت می‌یابد. بر این اساس، البته

چپ و هم نواندیشان دینی برای هیچ‌کدام توجه زیست در اولویت نیست. روشنفکران ناسیونالیست اصولاً هویت جهانی را قبول ندارند و مبنای تمامی جهت‌گیری و رویکردهایشان در اقتصاد، سیاست و فرهنگ، هویت ملی است که با ماهیت فعالیت‌های زیست‌محیطی در تعارض است. اصولاً مبنای فعالیت مدنی در جنبش‌های اجتماعی نوین و نهادهای مدنی، همکاری براساس پیوندهای ضعیف است. روشنفکران چپ یا ناسیونالیست نمی‌توانند براساس این پیوندها با دیگران، ارتباط برقرار و از مرزهای هویتی چشم‌پوشی کنند.

از این گذشته، در مورد روشنفکرانی که از اندیشه چپ تأثیر پذیرفته‌اند نیز باید گفت، از آنجایی که بعد از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی، توجه به محیط زیست و محافظت از آن در نهادهای جهانی

مورد توجه قرار گرفت، برجسته شدن این امر، همزمان و همراه با افول و ضعف اندیشه چپ سنتی بوده است که بر اثر آن نفوذ خود را از جامعه تا حد زیادی از دست دادند و تاکنون نیز نتوانسته‌اند جایگاه خود را بازسازی کنند به‌گونه‌ای که بتوانند بر جریان‌های مختلف اجتماعی مؤثر واقع شوند یا حتی خود جریان‌ساز باشند. روشنفکران دینی نیز بیش از آنکه به مسائل این‌جهانی بیندیشند و دغدغه اموری مانند محیط زیست را داشته باشند، بیشتر درگیر احیا و در مواردی اصلاح دین بوده‌اند. بخشی از این روشنفکران به دنبال آشتی میان دین و دنیای جدید برآمدند، اما مباحثی که مطرح می‌کردند، آنچنان کلی و انتزاعی بود که نمی‌توانستند به امری عینی مانند حفاظت از محیط زیست بپردازند.

رشد و توسعه قرار گیرد یا حداقل مزاحم آن نباشد. برنامه‌هایی که در طول ۷ دهه گذشته در این زمینه اجرا شده است، علاوه بر عوامل جهانی باید به صنایع بزرگ و سدهایی که ایجاد شده‌اند نیز اشاره کرد که آسیب‌های جبران‌ناپذیری را به محیط زیست وارد کرده‌اند و در عین حال با کمترین انتقاد، مقاومت قانونی و مدنی مواجه شده‌اند.

۳-نکته بنیادی برای مشارکت در جنبش‌های اجتماعی و نهادهای مدنی مرتبط با محیط زیست و میزان موفقیت آنها، این ایستار و نگرش است که باید فارغ از هویت‌ها، مرزهای سرزمینی و ایدئولوژیک در حوزه محیط زیست به فعالیت پرداخت. اصولاً تخریب و آلودگی محیط زیست، مسئله‌ای جهانی است و برای رفع این مشکل، و حفاظت از منابع طبیعی نیز بایستی نگاه و موضع جهانی داشت و به مسئولیت جهانی دولت‌ها و افراد معتقد بود. از این جهت، ناسیونالیسم، یکی از موانع اصلی تدوین نه‌بیت توانستند نهادهای بین‌المللی و دولت‌ها را

وادر به رعایت استانداردهایی کنند که بنا بر آن، حفاظت از محیط زیست در اولویت باشد. به عبارت دیگر، در تعریف توسعه به‌تدریج این باور قوت گرفت که توسعه نباید توانایی نسل‌های آینده برای تأمین نیازهایشان را به خطر اندازد. همچنین این باور مورد قبول همگان قرار گرفت که اگر رشد اقتصادی همراه با آلودگی هوا، آب و خاک باشد، پایدار نخواهد بود. علاوه بر این، در نتیجه تلاش‌های نهادهای مدنی و روشنفکران، تعریف توسعه نیز دچار تغییر و تحول شد؛ تا جایی که امروزه یکی از شاخص‌های اصلی «توسعه پایدار» به حداقل رساندن آسیب به محیط زیست، حفظ منابع برای نسل‌های آینده و استفاده صحیح از منابع با رعایت مسائل زیست محیطی است. در واقع در توسعه پایدار، جنبه‌های مختلفی مورد توجه قرار گرفته است: جنبه اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی. به همین دلیل، نظریه‌پردازان توسعه پایدار تلاش کردند دو اصل ناسازگار، یعنی حفاظت از محیط زیست و رشد اقتصادی را به یکدیگر پیوند دهند و در نهایت، رشدی ارزشمند شناخته شد که موجب از دست رفتن محیط زیست نشود.

تعریف توسعه در ایران و آنچه در میان روشنفکران و در میان عامه مردم دارای اعتبار و مقبولیت است، بیش از آنکه به توسعه پایدار شجاعت و همانندی داشته باشد، بیشتر به رشد و توسعه اقتصادی نزدیک است. این برداشت از توسعه مانع از آن شده است تا توجه به محیط زیست به مطالبه اساسی مردم تبدیل شود. در بخش عمده‌ای از برنامه‌های توسعه که بیش از ۷۰ سال از عمر آن می‌گذرد، حفاظت از محیط زیست در اولویت نیست و عمدتا رشد اقتصادی، مبنای تدوین این برنامه‌ها بوده است. اگر چه مبنا و معنای توسعه، به‌ویژه پس از سال ۲۰۰۰ دستخوش تحول ساختاری شده است، اما آنچه در برنامه‌های مختلف توسعه در کشور دیده می‌شود، دغدغه اصلی آن، حداکثر رشد و توسعه اقتصادی است که برای دستیابی به آن باید هزینه‌های کلان صرف شود. نیروی کار اختصاص یابد و در صورت لزوم، محیط زیست نیز در خدمت

یادداشت

بودجه های ناتراز آلوده

مهرداد عباد، عضو هیات نمایندگان اتاق تهران

تاریخ بودجه‌نویسی در ایران به نخستین دوره مجلس بازمی‌گردد، زمانی که «صنیع‌الدوله» بر کرسی ریاست تکیه زد و «ناصرالملک» به عنوان وزیر مالیه، اولین بودجه را تنظیم کرد. جالب اینکه نخستین بودجه ایران نیز کسری معادل پنج میلیون ریال داشت و در آخرین بودجه تقدیمی دولت این کسری بودجه حدود پنج همت برآورده شده است. روش بودجه‌نویسی «صنیع‌الدوله» تا سال ۱۳۲۰ که درآمدهای نفتی به بودجه اضافه شد، ادامه داشت و پس از آن همه چیز دچار دگرگونی شده و پول جادوی سیاه وارد چرخه بازار شد. از نکات جالب توجه اولین بودجه کشور، توجه به موضوع فساد و نحوه مصرف وجوه مالیه بوده و در آن توجه به «نظم»، «ترتیب اطفال اهل‌ی مملکت» و «تسهیل اسباب مراده و آبادی طرق و شوارع» مورد تأکید قرار گرفته و چنین آمده است که هریک از این سه فقره صورت نگیرد، امر آسایش و ترتیب معاش اهل مملکت مختل خواهد بود. از سنال ۱۳۲۰ به بعد، مسئولیت خزانه‌داری و مالیه عمومی کشور به عهده خارجی‌ها گذاشته شد و «مورگان شوشتر» آمریکایی، «موسیو مرنارد» بلژیکی و «آرتور میلیسیو» آمریکایی به ترتیب مسئول بودجه‌نویسی ایران شدند. از این زمان بود که اعتیاد به مصرف پول‌های نفتی آغاز شد؛ به ترتیبی که وابستگی بودجه‌ها به یک کالای استراتژیک و کمیاب رو به فزونی گذاشت.

در سال ۲۰۱۱ میلادی، درآمدهای نفتی ۹۱٫۴ درصد کل بودجه کشور را تأمین می‌کرد. هنوز هم بخش عمده‌ای از درآمدهای بودجه، وابسته به فروش و صادرات نفت است. البته در سال‌های اخیر به دلیل تحریم، پول نفت اندک بوده و نتوانسته است نقش چندانی در توسعه اقتصاد کشور ایفا کند و پیشرفت‌های مقطعی، حاصل عواید نفتی موقتی بود. بعد از «مورگان شوشتر»، بودجه کل کشور از دو محل سوخت‌های فسیلی و مالیات تأمین شده است. نسبت تأمین بودجه از این دو محل برای دولت‌ها اهمیت ویژه‌ای داشته است، اما همگان با آگاهی از بی‌ثباتی بازار سوخت‌های فسیلی، اصرار به برنامه‌ریزی بر روی این منبع درآمدی بی‌ثبات دارند. محدودیت‌های تولید، ذخیره‌سازی و عرضه نفت و گاز، اثرگذاری بالای عوامل خارجی بر قیمت و بی‌انضاطی‌های مالی تاریخی همواره موجب ناترازی در بودجه شده است؛ چرا که پیش‌بینی‌پذیری بازارهای نفت و گاز به عوامل پیچیده‌ای بستگی دارد که شاید بخشی از نخبگان یک کشور از پس آن برنمایند. به طور مثال، در ۵ سال اخیر متوسط پیش‌بینی مقدار فروش محصولات نفتی توسط ایران در بودجه‌های سنواتی نسبت به عملکرد، ۵۰ درصد خطا داشته است.

اما داستان تأمین بودجه از مالیات نیز در نوع خود جالب توجه است. «مورگان شوشتر»، مدت کوتاهی در ایران بود و پس از بازگشت به آمریکا، شرح مفصلی از تجربیات خود در ایران را در کتاب «ختناق ایران» نگاشت. او در این کتاب نوشت: «قرار ایرانیان از پرداخت مالیات برای آنان به صورت یک عادت درآمده است و مجبور ساختنشان به ترک این عادت آسان نخواهد بود و تا مسئله مالیات‌گیری دقیق در ایران حل نشود و در این‌س مورد دقت لازم به عمل نیاید، هیچ یک از مشکلات این کشور برطرف نخواهد شد. قدرت دولت‌ها از مالیات رونق می‌گیرد؛ همان‌طور که در بررسی تاریخ ملل، اضمحلال زامنداری‌ها نیز با مالیات مرتبط بوده است.»

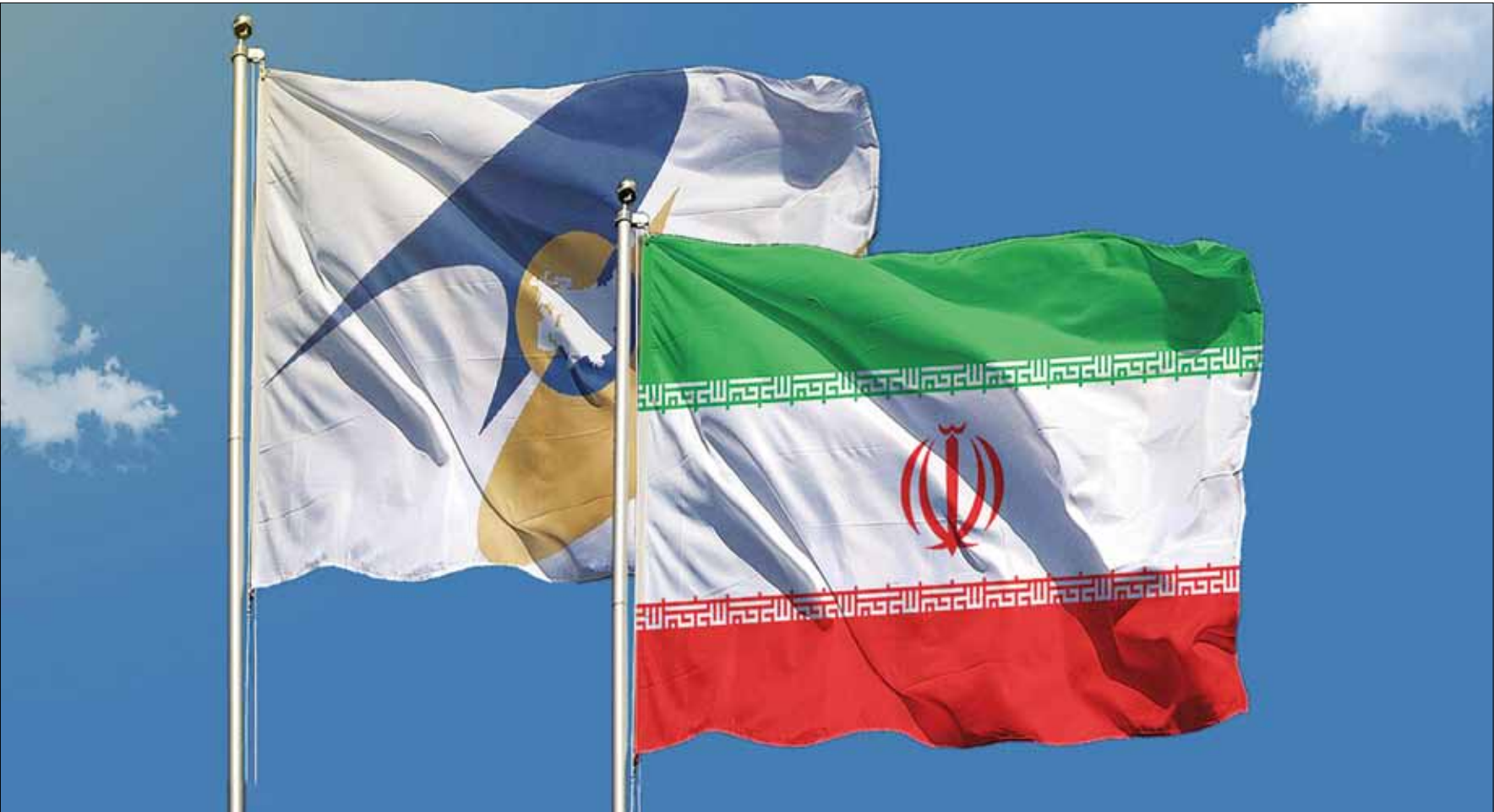
سه دهه بعد، «آرتور میلیسیو»، مشاور مالیاتی ایران نیز همین مطلب را عنوان کرد و همچنان نیز این‌ گفته‌ها مصداق داشته و موضوع دو دفتره بودن از افت‌های فرهنگ مالیاتی ایران به شمار می‌آید. شوربختانه نبود و عدم اهتمام به فرهنگ‌سازی مالیات دهی و مالیات‌ستانی، مانع از پیشرفت کشور شده است. ترکیب دو موضوع وابستگی بودجه به نفت و فرهنگ ضعیف مالیاتی در ایران سبب شده است که بودجه‌های سنواتی محقق نشود و باعث تضعیف اقتصاد و در برهه‌هایی باعث افزایش تورم شده است. علاوه بر این، همه بودجه‌ها از جمله لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ دارای یک نقطه ضعف کلیدی بوده که با گذر زمان، عوارض آن هویدا شده است.

تأمین بودجه از طریق خام‌فروشی یا خام‌سوزی فرآورده‌های نفت و گاز، فعالیت است که با تولید کربن بالا همراه است؛ به طوری که این روند ایران را در شمار ۱۰ کشور اول تولیدکننده دی‌اکسید کربن قرار داده است. افزایش تولید و مصرف نفت و گاز، بدون سرمایه‌گذاری برای توسعه پایدار و غفلت از حفظ محیط زیست و افزایش استفاده از انرژی‌های پاک، سبب و تجدیدپذیر به افزایش سرعت تغییرات اقلیمی در کشور دامن زده است. البته ردیف بودجه‌های زیست محیطی در تمامی کشورهای دنیا، درصد اندکی از کل بودجه کشورها را شامل می‌شود و این نگرش به توسعه بدون توجه به محیط زیست تقریباً در اغلب کشورها فراگیر است. به طور مثال، در اتحادیه اروپا سه کشور یونان، هلند و مالت که از پیشگامان حفاظت از محیط زیست به شمار می‌روند، تقریباً حدود ۳ درصد از بودجه خود را صرف این امور می‌کنند اما در ایران این میزان در طول تاریخ بسیار ناچیز بوده است. براساس آخرین مصوبه مجلس شورای اسلامی، دولت مختار است ابتدا درآمدها را منطبق کرده و سپس هزینه‌ها را مشخص کند و در بخش درآمدی نیز اطلاعات به صورت کامل در اختیار عموم قرار نگرفته است؛ بنابراین بنا بر اظهارنظر مجلسیان، بودجه محیط زیست در حدود ۱۲هزارم درصد کل بودجه بوده که بعد از اصلاح به ۱۷هزارم درصد افزایش یافته است.

علاوه بر نیاز به بودجه بیشتر در بحث محیط زیست، نیاز به یک برنامه جامع برای حفظ کل محیط زیست ایران، در کنار اصلاح سنید انرژی کشور و کاهش وابستگی نفتی بودجه بودجه دارد تا در سایه این اقدامات شاید دست‌کم، اندکی از سرعت تخریب محیط زیست ایران کاهش پیدا کند، تا بتوانیم اقدامات مفیدی انجام دهیم. بخشی از این برنامه جامع که دولت، بخش خصوصی و مردم باید در آن مشارکت کنند، شامل سرفصل‌های همچون برنامه جذب کربن، مالیات کربن، درخت کاری گسترده، بارورسازی ابرها، برنامه جامع آب، استفاده از هیدروژن به جای گاز، ریزگردها، نگهداری دریاها و تالاب‌ها، جلوگیری از پروژه‌های تخریبی محیط زیست، برنامه جامع فاضلاب و زیاله، سبز کردن صنایع، ترویج هوش سبز، بهبود کیفیت سوخت‌های فسیلی، افزایش بهره‌وری و کاهش آلاینده‌های پالایشگاه، برنامه جامع زیست محیطی عسلویه و ماهشهر خواهد بود. شاید سیاست‌گذار با تغییر رویکرد در بحث بودجه‌نویسی و ترویج فرهنگ مالیات بتواند بخشی از ناترازی‌های بودجه را تعدیل کرده و محیط زیست را قابل سکونت نگه دارد.

موافقت‌نامه تجارت آزاد ایران با اتحادیه اقتصادی اوراسیا نهایی شد

فرصت تجارت آزاد با اوراسیا

ایران از دو کشور قزاقستان و تاجیکستان، عامل اصلی افزایش واردات از این گروه کشورها در سال ۲۰۲۲ بوده‌است. تراز تجاری ایران با ۵ کشور منطقه آسیای‌مرکزی بین سال‌های ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۲ همواره به نفع ایران بوده و در سال ۲۰۲۱ به بیشترین میزان خود در این دوره زمانی (۸۲۶ میلیارد دلار) رسیده‌است. در سال ۲۰۲۲ نیز مازاد تراز تجاری ایران با منطقه آسیای‌مرکزی حدود ۳۰ میلیون دلار کاهش پیدا کرده و به ۷۹۶ میلیون دلار رسیده‌است.

تجارت با ازبکستان و تاجیکستان

بررسی روند تجارت ایران با ازبکستان در فاصله سال‌های ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۲ نشان می‌دهد که تجارت ایران با این کشور همواره با فراز و نشیب‌هایی همراه بوده‌است. طی ۵ سال منتهی به سال ۲۰۲۲، تجارت با ازبکستان در سال ۲۰۲۱ به باج خود رسیده و بالغ بر ۵۱۷ میلیون دلار بوده و پس از آن در سال ۲۰۲۲ مجدداً کاهش پیدا کرده (حدود ۲۹ درصد) و به حدود ۲۶۶ میلیون دلار رسیده‌است. عامل اصلی کاهش تجارت ایران با این کشور، مشارکت منفی ۲۱ واحد درصدی صادرات به این کشور بوده‌است. دلیل اصلی کاهش صادرات ایران به ازبکستان در سال ۲۰۲۲ را می‌توان کاهش ۷۴ درصدی و ۸۸ درصدی «میله ساخته‌شده از آهن و فولاد»، «تخته ساخته‌شده از خرده‌چوب» دانست. واردات ایران از ازبکستان نیز در سال ۲۰۲۲ با کاهش ۳۴ درصدی همراه بوده‌است. تراز تجاری ایران با ازبکستان در این دوره زمانی پنج ساله همواره به نفع ایران مثبت بوده‌است. براساس آمارهای رسمی، تراز تجاری ایران و ازبکستان در سال ۲۰۲۲ حدود ۲۱۶ میلیون دلار بوده که کاهش حدود ۷۲ میلیون دلاری در مقایسه با سال ۲۰۲۱ را تجربه کرده‌است.

از سوی دیگر، ارزش تجارت ایران با تاجیکستان در سال‌های ۲۰۲۱ و ۲۰۲۲ با سرعت زیادی افزایش یافته است، به‌طوری‌که این رقم از حدود ۲۴ میلیون دلار در سال ۲۰۲۱ به حدود ۱۳۱ میلیون دلار در سال ۲۰۲۱ (افزایش ۷۸ درصدی نسبت به سال ۲۰۲۱) رسیده‌است. علت اصلی افزایش تجارت با تاجیکستان در سال ۲۰۲۲ همانا افزایش ۶۵ درصدی صادرات با مشارکت ۴۶ واحد درصدی از کل افزایش تجارت با این کشور بوده است. آمارها نشان می‌دهد که بخش عمده رشد تجارت ایران و تاجیکستان مربوط به صادرات محصولات کشاورزی است. همچنین در این بازه زمانی مورد بررسی، تراز تجاری ایران با تاجیکستان همواره به نفع ایران مثبت بوده و در سال ۲۰۲۲ با رقم حدود ۶۹ میلیون دلار به بیشترین میزان خود در این سالها رسیده‌است.

روابط تجاری ایران با بقیه کشورها

روند تجارت کالایی ایران و ترکمنستان نشان می‌دهد که تجارت با این کشور از سال ۲۰۲۱ با شیب زیادی افزایش یافته و به ۴۶۳ میلیون دلار رسیده است. ارزش تجارت با ترکمنستان در سال ۲۰۲۲ نسبت به سال ۲۰۲۱، رشد ۲۶ درصدی داشته که ناشی از افزایش ۳۰ درصدی صادرات در مقابل کاهش ۱۵ درصدی واردات در این بازه بوده‌است. در میان اقلام صادراتی ایران به ترکمنستان در سال ۲۰۲۲، افزایش ۶۵ درصدی و ۹۵٫۳ درصدی «لوله‌ها و پروفیل‌های توخالی» و «پلی‌اتیلن با چگالی ۹۴درصد و بیشتر»، نقش زیادی در رشد صادرات ایران به این کشور داشته‌است. همچنین روند تجارت ایران با قزاقستان همانند دو کشور تاجیکستان

فرصت امروز: پس از کاهش قابل توجه مبادلات تجاری ایران با کشورهای آسیای میانه در زمان همه گیری کرونا، میزان تجارت ایران با این کشورها بار دیگر افزایش یافته و با شیب آرامی در حال رشد است. در همین حال، اولین موافقت‌نامه تجارت آزاد ایران با اتحادیه اقتصادی اوراسیا نیز این هفته در حاشیه اجلاس سران اتحادیه اقتصادی اوراسیا در سنت پترزبورگ روسیه امضا شد. این موافقت‌نامه تجارت آزاد، اولین و کامل‌ترین موافقت‌نامه تجاری ایران است که پس از گذشت بیش از سه سال و انجام بیش از ۳۰ دور مذاکره، در روز دوشنبه ۴ دی ماه در حاشیه اجلاس سران اتحادیه اقتصادی اوراسیا در سن پترزبورگ به امضای وزیر صمت و وزیران تجارت پنج کشور ضمو این اتحادیه رسید. با امضای سند نهایی توافق‌نامه تجارت آزاد، ۸۷ درصد کد تعرفه کالاهای تجاری ایران و اتحادیه اقتصادی اوراسیا صفر می‌شود.

اتحادیه اقتصادی اوراسیا (شامل کشورهای روسیه، ارمنستان، قزاقستان، قرقیزستان و بلاروس) با ۱۸۳ میلیون نفر جمعیت و واردات ۳۸۸ میلیارد دلاری از جهان، بازار بزرگی در نزدیکی ایران محسوب می‌شود و با امضای موافقت‌نامه تجارت آزاد ایران با اتحادیه اقتصادی اوراسیا، امکان استفاده حداکثری از این پتانسیل و بازار بزرگ برای ایران فراهم شده است. این اتحادیه در سال ۲۰۱۵ میلادی تشکیل شد و ایران نیز از سال ۱۳۹۴ مذاکرات اولیه را برای گسترش رابطه تجاری و اقتصادی با اتحادیه اوراسیا آغاز کرد. پس از امضای موافقت‌نامه موقت تشکیل منطقه تجارت آزاد بین ایران و اتحادیه اقتصادی اوراسیا در اردیبهشت ماه ۱۳۹۷ توسط مقامات کشورها، این موافقت‌نامه موقت از ۵ آبان ماه ۱۳۹۸ اجرایی شد. حال با امضای سند نهایی توافق‌نامه تجارت آزاد ایران و اتحادیه اقتصادی اوراسیا پیش بینی می‌شود که میزان تجارت ایران با کشورهای آسیای میانه به طور قابل توجهی افزایش یابد.

تجارت چند جانبه در قلب آسیا

پس از افت مبادلات تجاری ایران با اوراسیا در زمان بحران کرونا، میزان تجارت ایران با آسیای میانه بار دیگر افزایش یافته و آمارها نشان دهنده دوبرابر شدن حجم مبادلات تجاری ایران و کشورهای آسیای مرکزی است. براساس داده‌های مرکز تجارت بین‌المللی (ITC)، ارزش تجارت ایران با کشورهای آسیای میانه با کشورهای منطقه آسیای‌مرکزی از ۶۸۹ میلیون دلار در سال ۲۰۲۰ میلادی به ۱٫۴ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۱ رسیده است. آنطور که معاونت بررسی‌های اقتصادی اتاق تهران در گزارش «تجارت چند جانبه در قلب آسیا» اشاره کرده است، این روند در سال ۲۰۲۲ نیز با سرعت کمتری ادامه یافته و تجارت ایران با منطقه آسیای مرکزی در این سال به حدود ۱٫۵ میلیارد دلار رسیده که تنها سهم یک درصدی از کل ارزش تجارت ایران در این سال را تشکیل می‌دهد. از کل ارزش تجارت کالایی ایران به این منطقه، ۷۷درصد متعلق به صادرات معادل ۱٫۱ میلیارد دلار بوده و مابقی معادل ۳۲۹ میلیون دلار را واردات تشکیل داده است. ارزش تجارت ایران با کشورهای منطقه آسیای‌مرکزی در سال ۲۰۲۲ با افزایش حدود ۸ درصدی نسبت به سال ۲۰۲۱ همراه بوده که مشارکت واردات در این افزایش حدود ۵٫۱ واحد درصد بوده‌است. در واقع، دلیل اصلی رشد مذکور، افزایش ۲۶ درصدی واردات از این منطقه در مقابل افزایش تنها ۳ درصدی صادرات بوده‌است. در میان کشورهای منطقه آسیای‌مرکزی نیز افزایش ۸۹ درصدی و ۱۰۶ درصدی واردات

^[1] ارزش تجارت کالایی ایران با ازبکستان در سال ۲۰۲۲ با کاهش ۳۴ درصدی همراه بوده‌است

^[2] ارزش تجارت کالایی ایران با ازبکستان در سال ۲۰۲۲ با کاهش ۳۴ درصدی همراه بوده‌است

شیوه مناسب ارتقای شغلی در سازمان‌ها و کسب و کارها

فقط با خیال‌بافی محقق نمی‌شود. در عوض باید دست به کار شده و برنامه‌ای برای ارتقای شغلی کارمندان تان بچینید

عوامل موثر در ارتقای شغلی

حالا که مزایای ارتقای شغلی برای هر دو طرف در گیر در سازمان را بررسی کردیم، نوبتی هم باشد باید سراغ عوامل موثر در ارتقای شغلی حرف بزنیم. اصلا براساس چه معیارهایی باید کسی را از موقعیت شغلی‌اش به سوی پست بهتری هدایت کنیم؟

بی‌شک هر تصمیمی در سازمان همراه با شسپه و سوالات زیادی خواهد بود. اگر شما نتوانید دلایل ارتقای شغلی یک یا چند نفر از کارکنان را به خوبی بیان کنید، خیلی زود اوضاع سازمان به شدت به هم می‌ریزد.

عوامل متنوعی در ارتقای شغلی دخیل هستند. برخی از مهمترین عوامل در این میان به این شرح هستند:

بازاریابی انتخاب شود که هیچ مهارتی ندارد، احتمالا خیلی زود صدای همه درمی‌آید.

عملکرد، عملکرد خوب و قابل قبول در شغل فردی که مورد نظر شمامست، در موقعیت فعلی‌اش عملکرد فعلی یکی دیگر از عوامل موثر در ارتقای شغلی است. آیا

مورد نظر شماست، در موقعیت فعلی‌اش عملکرد خوبی از خود بر جای گذاشته است؟ گاهی اوقات مدیران فقط به مدت زمان حضور یک فرد در شرکت و مدارک آموزشی‌اش توجه می‌کنند.
خب کسی که دکترا دارد و کلی کلاس مهارت‌آموزی شرکت کرده، اگر نتواند عملکرد خوبی از خودش ارائه دهد بی‌شک به درد پست‌های بالاتر نخواهد خورد. معیار شما در ارتقای شغلی باید کمی هم شامل عملکرد فعلی افراد باشد. وگرنه دو دستی برندتان را در چاله می‌اندازید.

• تجربه: داشتن تجربه کاری مرتبط با موقعیت شغلی بالاتر، می‌تواند شانس ارتقا را افزایش دهد. هرچه

دارید کلسی از زمان تان را صرف توضیح درباره تصمیم‌تان کنید؟

بررسی عملکرد کارکنان

سازمان‌ها و کسب و کارها باید به طور مستمر عملکرد کارکنان را ارزیابی کنند. این ارزیابی‌ها باید براساس معیارهای تعیین‌شده برای ارتقای شغلی انجام شوند. ارزیابی عملکرد کارکنان می‌تواند به شناسایی کارکنانی که شایستگی ارتقا را دارند، کمک کند.

متاسفانه خیلی از مدیران ارشد علانسیت به ارزیابی اوضاع کارکنان بی توجه هستند. وقتی هم نوبت ارتقای شغلی می‌رسد، دانما سعی دارند براساس معیارهای نامعلوم کار را جلو ببرند. اگر شما هم چنین تجربه‌ای دارید، باید فورا استراتژی‌تان را عوض کنید؛ چراکه با این دست فرمان دیر یا زود همه کارمندان به شما متعرض خواهند شد.

فراهم کردن فرصت‌های رشد

آیا در شرکت شما همه کارکنان فرصت برابر برای ارتقای شغلی دارند؟ این سوالی است که خیلی از کارآفرینان اصلا بدان فکر نمی‌کنند. اگر در این شرکت برای همه فرصت رشد و یادگیری مهارت‌های تازه فراهم نباشد، دیگر ارتقای شغلی معنایی نخواهد داشت. متاسفانه این روزها در بسیاری از موسسات و برندها معیار اصلی برای ارتقای شغلی صرفا سال‌های حضور در شرکت است.
خب اگر در این مدت فرصتی برای یادگیری مهارت‌های تازه به طرف مقابل نباشد باشیم، چطور انتظار فعالیت بهتر در پست‌های مهمتر را از او داریم؟

شما به عنوان مدیر یک بخش وقتی فرصت‌های ارتقای شغلی را برای دیگران فراهم کنید، به مرور زمان بدل به یک مدیر حرفه‌ای خواهید شد. به طوری که همه از شما حرف‌شنوی داشته و حساب خاصی روی‌تان باز می‌کنند. پس خودتان هم باید نسبت به این موضوع انگیزه کافی نشان دهید وگرنه کلاه‌تان پس معرکه خواهد بود.

سازمان‌ها و کسب و کارها باید فرصت‌های رشد و توسعه را برای کارکنان فراهم کنند. این فرصت‌ها می‌تواند شامل آموزش‌های تخصصی، دوره‌های کارآموزی و مشارکت در پروژه‌های جدید باشد.
فراهم کردن فرصت‌های رشد و توسعه می‌تواند به کارکنان کمک کند تا مهارت‌ها و دانش خود را بهبود کنند و شایستگی ارتقا را کسب کنند.

بازاریابی انتخاب شود که هیچ مهارتی ندارد، احتمالا خیلی زود صدای همه درمی‌آید.

عملکرد، عملکرد خوب و قابل قبول در شغل فردی که مورد نظر شماست، در موقعیت فعلی‌اش عملکرد فعلی یکی دیگر از عوامل موثر در ارتقای شغلی است. آیا مورد نظر شماست، در موقعیت فعلی‌اش عملکرد خوبی از خود بر جای گذاشته است؟ گاهی اوقات مدیران فقط به مدت زمان حضور یک فرد در شرکت و مدارک آموزشی‌اش توجه می‌کنند.
خب کسی که دکترا دارد و کلی کلاس مهارت‌آموزی شرکت کرده، اگر نتواند عملکرد خوبی از خودش ارائه دهد بی‌شک به درد پست‌های بالاتر نخواهد خورد. معیار شما در ارتقای شغلی باید کمی هم شامل عملکرد فعلی افراد باشد. وگرنه دو دستی برندتان را در چاله می‌اندازید.

• تجربه: داشتن تجربه کاری مرتبط با موقعیت شغلی بالاتر، می‌تواند شانس ارتقا را افزایش دهد. هرچه

نویسنده: علی‌ علی‌علی

آیا کسی را سراغ دارید که دوست داشته باشد برای همیشه در یک جایگاه و موقعیت شغلی بسه کارش ادامه دهد؟ معمولا کارمندانی که با سختی در مصاحبه استخدامی قبول می‌شوند، بعد از مدتی انتظار دارند پست سازمانی‌شان ارتقا پیدا کند.
خارج از ساختار سازمانی نیز این اتفاق به چشم می‌خورد. مثلا بازیگری که در ابتدای راه نقش‌های جزئی را ایفا می‌کند، به مرور زمان انتظار دارد پیشنهادات بزرگ از راه برسند. کافی است به تجربه شخصی‌تان مراجعه کنید تا به خوبی اهمیت ارتقای شغلی را درک کنید.

وقتی شما در سازمانی کار می‌کنید که برنامه‌ای دقیق برای ارتقای شغلی کارمندانش دارد، به مرور زمان انگیزه آدم برای یادگیری مهارت‌های تازه و تبدیل شدن به گزینه‌ای مناسب جهت تصدی پست‌های بالاتر افزایش پیدا می‌کنند. فکر می‌کنم حالا سعی و تلاش بی‌پایان کارمندان در برندهای بزرگ به سوی یادگیری مهارت‌های متعدد را درک کنید!

ارتقای شغلی فرآیندی است که طی آن یک فرد در سازمان یا کسب و کار خود به موقعیت شغلی بالاتری دست می‌یابد. این فرآیند می‌تواند شامل افزایش حقوق، اختیارات، مسئولیت‌ها و وظایف مدیریتی باشد. ارتقای شغلی معمولا برای کسب و کارها بدل به چالشی تمام عیار می‌شود؛ چراکه هیچ برنامه‌ای برای این کار نداشته و انتظار هم ندارند از سوی کارمندان فشاری از این بابت احساس کنند.

اگر شما هم برنامه‌ای برای ارتقای شغلی کارمندان تان ندارید، این مقاله نه تنها درکتان نسبت به موضوع را توسعه خواهد داد، بلکه چراغ راهی برای طراحی درست برنامه ارتقای شغلی خواهد بود. پس با ما همراه باشید تا برخی از مهمترین نکات در این رابطه را مرور کنیم.

مزایای ارتقای شغلی برای کارمندان

بد نیست بحث‌مان را با بررسی مزایای ارتقای شغلی برای کارمندان شروع کنیم.
خب این استراتژی باید مزایای خاصی برای کارمندان داشته باشد که تا این اندازه طرفدارش هستند، مگر نه؟

گاهی اوقات معیار اصلی کارمندان در ارتقای شغلی افزایش حقوق است. این امر به آنها کمک می‌کند آخر هر ماه درآمد بیشتری داشته و بالطبع قدرت خریدشان افزایش پیدا کند.
احتمالا شما هم در طول زندگی حرفه‌ای‌تان وقتی حقوق‌تان بیشتر شدن، حساسی خوشحال شده‌اید بنابراین طبیعی است که همه دنبال این تغییر کلیدی باشند.

صرف نظر از بعد مالی قضیه، ارتقای شغلی پرستیژ و جایگاه ویژه‌ای به افراد می‌دهد. کارمندی را در نظر بگیرید که پس از چند سال به عنوان مدیر میانی شرکت انتخاب می‌شود. بی‌شک جایگاه یک مدیر با کارمند عادی تفاوت زیادی دارد. به همین خاطر کارمندان در کسب و کارها تمام تلاش‌شان را می‌کنند تا موقعیت سازمانی بهتری به دست بیاورند. اینظوری میزان رضایت افراد از خودشان نیز به طور چشمگیری بیشتر خواهد شد.

آخرین نکته‌ای که درباره کارمندان باید مدنظر قرار گیرد، مسئله مربوط به رضایت فرد از خودش است. وقتی شما سال‌های سال در یک موقعیت تکراری کار می‌کنید، به مرور نه تنها انگیزه‌تان برای ادامه کار کاهش می‌یابد، بلکه اعتماد به نفس‌تان هم یک سقوط آزاد همه‌جانبه را تجربه خواهد کرد.

فکر می‌کنم نکات مورد بحث در این بخش به خوبی دلیل جذابیت ارتقای شغلی برای کارمندان را نشان داده است. با این حال هنوز معلوم نیست چرا کسب و کارها باید تن به چنین اقدامی دهند. ما در بخش بعد سعی می‌کنیم این معما را هم حل کنیم.

مزایای ارتقای شغلی برای کسب و کارها

هر استراتژی برای کسب و کارها نیز باید فایده‌ای داشته باشد. صرف نظر از وضعیت کارمندان، درک مدیران ارشد شرکت نیز مهم است.

ما در این بخش قصد داریم از چشم‌انداز مدیران ارشد کسب و کار اوضاع را بررسی کنیم. اولین نکته‌ای که فرآیند ارتقای شغلی را برای مدیران جذاب می‌کند، بحث افزایش بهره‌وری نیروی انسانی است.

بسیاری از مدیران بحران‌های بسیار عمیقی در زمینه تقویت عملکرد کارمندان دارند. در شرایطی که شما در بازارهای رقابتی حضور دارید، آخرین بلایی که آدم انتظارش را دارد، مسئله کاهش کارایی کارمندان است. در

این میان با طراحی یک برنامه اصولی برای ارتقای سازمانی امکان فرار از چنین مشکلی فراهم می‌گردد.

مسئله مهم دیگری که باید بدان توجه کرد، حفظ کارکنان باتجربه و حرفه‌ای است. این امر به کسب و کارها کمک می‌کنند تا به جای صرف هزینه گزاف برای استخدام نیروی با استعداد، کارمندان‌شان را بدل به نیروی حرفه‌ای کنند.

این روزها کسب و کارهایی که توانایی حفظ نیروی کارشان را دارند، در افق بلندمدت فرصت بیشتری برای توسعه منابع انسانی خواهند داشت. البته چنین هدفی

فرصت امروز

روزنامه‌مدیریتنی – اقتصادی

| چهارشنبه | ۶ دی ۱۴۰۲ | شماره ۲۳۸۶ | صفحه ۸ |

صاحب امتیاز: موسسه مطبوعاتی فرصت سازان امروز

مدیر مسئول و سردبیر: محمدرضا قدیمی

چاپ: ربیحان

دفتر مرکزی: مطهری، خیابان علی‌اکبری، پلاک ۱۱۵

دفتر مرکزی: ۸۸۵۱۴۳۸

سازمان آگهی‌ها: ۸۸۵۲۶۹۳۳

آیین نامه اخلاق حرفه ای روزنامه: WWW.FORSATNET.IR/REGULATIONS

WWW.FORSATNET.IR

INFO@FORSATNET.IR